

2009-07-09

432-12138-05

DELGIVNINGSKVITTO

	SWEDISH NATIONAL HERITAGE BOARD RIKSANTIKVÄRDEÄMNET
Ink	2009-07-10
Dnr:

Vår referens
Miljöenheten
Kulturmiljöfunktionen
Alice Öberg
040/046-25 22 27

Örkeneds hembyggsförening
V Järnväggsgatan 15B
280 70 LÖNSBODA

Byggnadsminnesförklaring av spånkorgfabriken i Lönsboda, Lönsboda 1:84, Örkeneds socken, Osby kommun

Länsstyrelsen beslut

Länsstyrelsen beslutar om byggnadsminnesförklaring enligt 3 kap. 1 § lagen om kulturminnen m.m. (1988:950), KML, av korgfabriken i Lönsboda på fastigheten Lönsboda 1:84, Osby kommun.

Länsstyrelsen meddelar enligt 3 kap. 2 § KML följande skyddsbestämmelser.

1. Byggnaden får inte rivas, byggas om eller till eller på annat sätt exteriört förändras. Ingrepp får inte göras i byggnadens stomme. Byggnadens planlösning får inte förändras.
2. Ingrepp i eller förändring av fast inredning och maskinell utrustning får inte göras.
3. Byggnaden skall underhållas så att den inte förfaller. Vård och underhållsarbete skall utföras på ett sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar, med material och metoder som är väl beprövade och anpassade till byggnadens egenart.
4. Skyddsområdet omfattar hela nuvarande fastigheten Lönsboda 1:84, se bifogad karta. Skyddsområdet får inte ytterligare bebyggas. Skyddsområdet skall hållas i ett sådant skick att byggnadsminnets karaktär inte förvanskas.

Om det finns särskilda skäl kan Länsstyrelsen lämna tillstånd enligt 3 kap. 14 § KML till att byggnadsminnet ändras i strid mot skyddsbestämmelserna.

Kommentarer till skyddsbestämmelserna

Intentionen med skyddsbestämmelserna är att korgfabriken i Lönsboda ska bibehålla sin ursprunglighet för framtiden. Detta innebär att även mindre förändringar som till exempel uppsättning av skyltar, räcken och skärmtak kräver länsstyrelsens tillstånd. I 2 kap. 2§ Jordabalken regleras vad som menas med fast inredning. Till fast inredning kan exempelvis räknas trappor, trappräcken och väggfasta hyllor. Begreppet maskinell utrustning omfattar till exempel spånhyvel,

2009-07-10 beslut...
Inera Kim If = BM-reg. An

planhyvel, klamringsmaskin, fräs med mera. Även den lösa inredningen är av stor vikt för bibehållandet av byggnadsminnets kulturhistoriska värden.

Ändringar som strider mot skyddsbestämmelserna kräver skriftligt tillstånd från länsstyrelsen. Länsstyrelsen får ställa de villkor för tillståndet som är skäliga med hänsyn till de förhållanden som föranleder ändringen. Villkoren får avse hur ändringen skall utföras samt den dokumentation som behövs. Med ändring avses alla åtgärder som inte är rent underhåll, exempelvis borttagandet eller igensättandet av fönster och dörröppningar, nya installationer så som ventilation och rördragning, byte av färgsättning eller ändring av material eller färgtyp samt utbyte av maskiner i maskinparken. Länsstyrelsen vill påpeka att utförandet i sig, inte bara utseendet på den utförda insatsen, är en stor del av ett byggnadsminnes kulturhistoriska värde, varför såväl material som utförande måste anpassas till huset. Alla eventuella förändringar ska vara reversibla dvs de ska kunna tas bort eller återställas utan att ha skadat byggnadsminnets kulturhistoriska värden.

Länsstyrelsen ger råd och upplysningar om lämpliga vård- och underhållsåtgärder.

Redogörelse för ärendet

Sedan fråga väckts att förklara spånkorgfabriken i Lönsboda för byggnadsminne har meddelande om detta sänts till fastighetsregistermyndigheten den 4 april 2005. Underlag till byggnadsminnesförklaringen har tagits fram av Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne, rapport 2005:90 Emelie Petersson. Förslag på skyddsbestämmelser sändes den 22 augusti 2008 till ägaren, Osby kommun, Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne, Skåne hembygdsförbund, och Riksantikvarieämbetet. Alla är positiva till de föreslagna skyddsbestämmelserna.

Historik och byggnadsbeskrivning

Verksamheten i spånkorgfabriken i Lönsboda startade upp 1918 under namnet Aktiebolaget Korgfabriken. 1924 registrerades verksamheten som firman Lönsboda Korgfabrik Bengtsson & Co. 1940 övertog Olof Bengtsson fabriken och namnet ändrades till Lönsboda korgfabrik. Fastigheten där spånkorgstillverkningen bedrevs köptes 1918 varefter byggnaden uppfördes. Olof Bengtsson drev verksamheten fram till 1978.

1984 fick hembygdsföreningen i Örkened fabriken och inventarierna som gåva. En mindre utställning om spånkorgstillverkningen byggdes upp i byggnaden. I övrigt är inredningen oförändrad. Riksantikvarieämbetet gav spånkorgfabriken i

egendom av industrimuseum 40 000 kr för att byta ut drivremmarna. Arbetet utfördes år 2004.

Byggnadsbeskrivning

Lönsboda spånkorgfabrik ligger nära stationshuset på norra sidan längs järnvägen. På södra sidan om fabriken ligger bostadshuset där familjen Bengtsson bodde. Idag ägs bostaden av kommunen och är moderniserad. Torkladan som tillhörde fabriken låg söder om bostadshuset. Torkladan är riven.

Fabriksbyggnaden är 9 x 11 m och står högt på sexton gråstenar. Byggnaden är i två våningar med vind. Fasaden är rödslammad, knutar, vindskivor och takfotsbrädor är svartmålade. Fönster och dörrar med foder är vitmålade. Byggnaden är konstruerad som en panelklädd regelstomme. Fasaden är klädd med locklistpanel med varierande bredder. Taket är lagt med tvåkupigt rött tegel. 2004 tillgänglighets anpassades byggnaden. En ny dörr togs upp i norr med tillhörande ramp.

Maskineri/interiör

Spånkorgfabriken har en komplett maskinell utrustning bevarad från när produktionen upphörde. Alla maskiner är i fungerande skick. Maskinparken används i pedagogiskt syfte vid visningar av korgmuseet. På bottenvåningen finns verkstaden där ämnena till spånkorgarna producerades. På övervåningen färdigställdes korgarna. Här var de flesta arbetare kvinnor. Verkstaden upptas till största delen av maskiner, remmar och remskivor för deras drift. Här finns cirkelsåg, spånhyvel, fräs, kombinerad fräs och cirkelsåg, bandsåg, planhyvel, bormaskin, samt en slipsten. Av dessa maskiner är det endast cirkelsågen som inte är remdriven.

För en mer fyllig byggnadsbeskrivning och historik se "Lönsboda korgfabrik – byggnadsminnesutredning 2005" Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne (Rapport 2005:90).

Skäl för beslut

Fabriken är en rest av spånkorgstilverkningen som präglade Lönsboda under första halvan av 1900-talet. Spånkorgtillverkningen var i denna socken ett viktigt komplement till jordbruket. Den är på det sättet representant för alla de olika binärningar som utvecklades i nordöstra Skåne. Under början av 1800-talet lades grunden till en industrialisering av området genom användningen av vattenkraften från Helge å. Spånkorgfabriken i Lönsboda tillhör den andra fasen när järnvägen SOEJ, Sölvesborg-Olofström-Elmhult etablerades 1901.

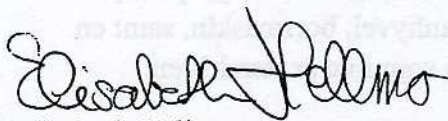

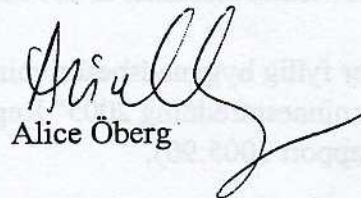
Spånkorgfabriken i Lönsboda är den sista bevarade spånkorgfabriken i Sverige. Örkenedbor flyttade och startade tillverkning i USA, Tyskland och England. Vad som finns bevarat av dessa är inte undersökt i samband med denna byggnadsminnesförklaring.

Fabriken är en mycket välbevarad småskalig industrianläggning. Interiören är i huvudsak oförändrad sedan första halvan av 1900-talet. Den intakta och därtill fungerande maskinparken med remdrift har ett högt teknikhistoriskt värde. Den fasta och lösa inredningen är avgörande för förståelsen och bibehållandet av byggnadsminnets kulturhistoriska värden. Den besitter även ett stort pedagogiskt och upplevelsemässigt värde. Spånkorgfabriken representerar ett kulturarv där både män, kvinnor och barn var engagerade. Arbetsplatsen var uppdelad, männen arbetade i huvudsak på bottenvåningen och kvinnor på övervåningen.

Av 3 kap 1§ KML framgår att en byggnad som genom sitt kulturhistoriska värde är synnerligen märklig får förklaras som byggnadsminne. Länsstyrelsen anser att korgfabriken i Lönsboda på fastigheten Lönsboda 1:84 i Osby kommun har ett sådant kulturhistoriskt värde att en byggnadsminnesförklaring är väl motiverad.

Detta beslut kan överklagas till länsrätten i Skåne län.

Elisabeth Hellmo

Alice Öberg

Bilagor

1. Översiktskarta, Spånkorgfabriken i Lönsboda
2. Lönsboda spånkorgfabrik, Lönsboda 1:84

Kopia

Osby kommun

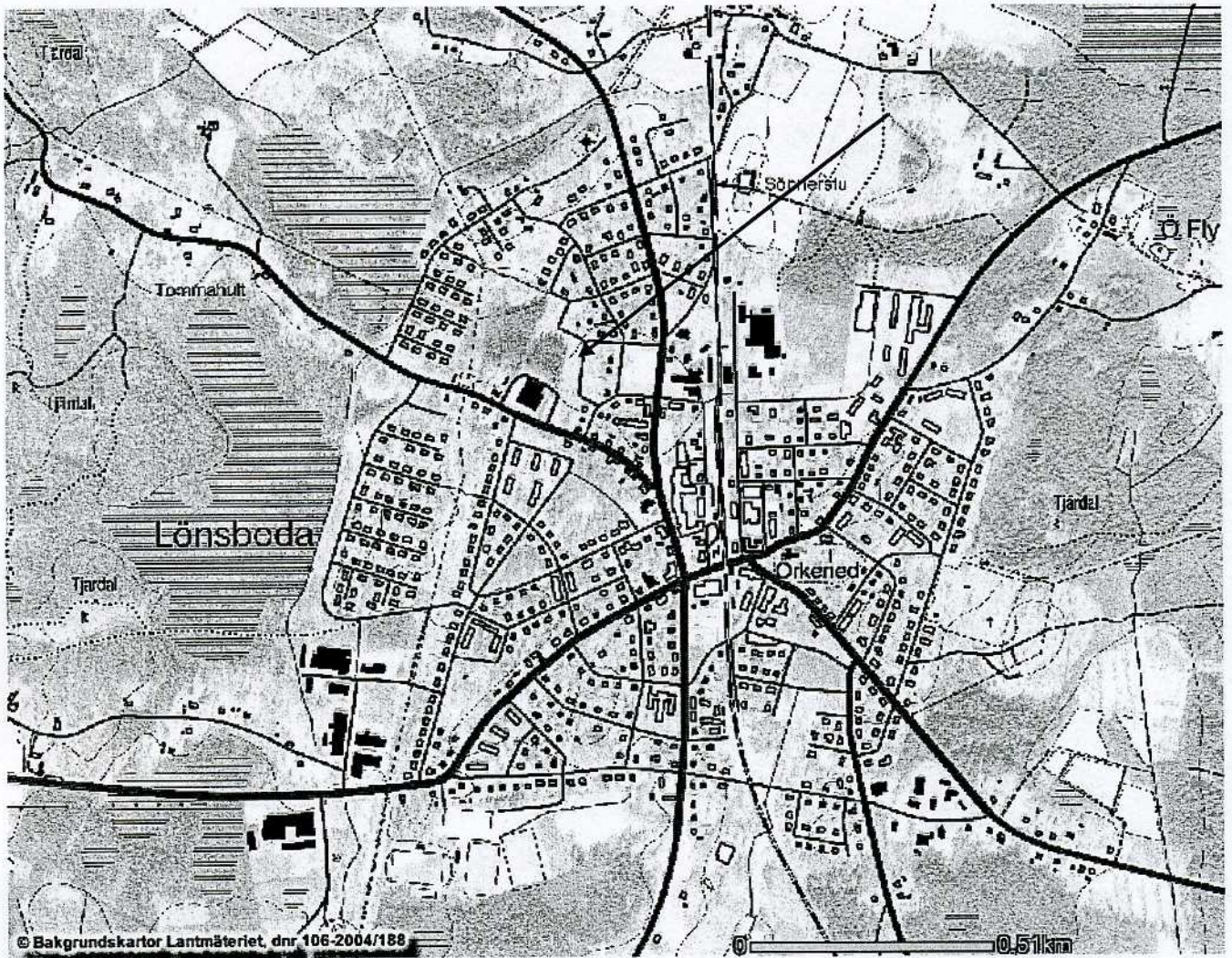
Lantmäterimyndigheten i Skåne, Kaserngatan 2, 291 23 Kristianstad

Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne

Skånes hembygdsförbund, Nya Boulevarden 9, 291 32 KRISTIANSTAD

Riksantikvarieämbetet

Spånkorgfabriken i Lönsboda, Osby kommun,

Spånkorgfabriken i Lönsboda, Lönsboda 1:84, ovan skala 1:1000, nedan detalj som visar fastighetsgränserna

